

Oorlogs - rampen.

14 Maart 1356.

25 December 1401.

5 September 1527.

3 - 6 Juli 1543.

6 Augustus 1629.

M
H
en

Be
97.
nat
rene
Hot
con
Ane
shis
sche
g. U
Are
des

Stoe reeond het klinker, ik moet beginnen met een voorlogsfait tegen te spreken, dat volgens somme, gew op Loester- grondgebied, en bepaaldelyk op den Engh, zou hebben plaats gehad; de zaak is deze.

Wagenaar, *Ad. Floris V, Graaf van Holland*, werd betrokken in eenen Historie III. 35, t' mist tusshen het Sticht van Utrecht en de Steeren van Amstel en Woerden. Hij was, in 1274, in een bij-

zonder Verdrag getreden met eenige voorname stadt- sche Edelen, en met de Wethouderschap der stad Utrecht, die onderreden waren over hunnen Bisshop, Jan van Lieric, ho^{te} Bisshop van Utrecht, en die hunne toerlucht bij hem gezocht hadaten. Vier jaren later, dus in 1278, werd dit Verdrag nader bevestigd. De Regeering der stad Utrecht beloofde daarbij, de stad altijd voor hem, en zijnen naakomelingen, open te zullen houden, en, bij de keuze van eenen Bisshop, altijd naar zyne zijde te zullen kiezen, mits hij de bescherming der stad, en der Stedelijke Regeering op zich nam. Toen dus Gysbrecht van Amstel, die Freeland in pand had, de inwoners van Utrecht kwelde, door het leggen van eenen nieueren tol op de Recht, zynerzij zynen bystand in. Vooraf echter had men ruchteloos getracht, door het terug betalen des pandpennings, het Slot weder uit Gysbrechts handen terug te krijgen. Hij weigerde die geldentwontzangen, en, geholpen door Herman van Woerden, rendreef hij de Stichtsche benden, bij welke gelegenheid twee Steeren van Luylen omkwa-

Bekw. Hist. Utrech. m. e. De beslijpende slag heeft plaats gehad, volgens Be. 97. - Matthaeus A. Kov, „op Loserenge"; volgens Matthaeus, „op Loserenghe"; sral. III. 100. - srl. volgens Schirerius, „op Loespringe"; volgens N.C. Kist, en verius, Chron. van eenen ongenoemde, „op den Loester Eng, bij Anerspoit"; en Holland. 152. - Nat volgens Arend, „op Zolderinge". Ik vermoed dat men de en Royaards, Naueerste letters van dezen plaatsonam in de oude stand, Anch. v. Hecht. Ge. schriften niet goed ontcijferd heeft, en dat er werkelijk schd. II. 33. - Pja. heeft gestaan, „Lreserenge", eenen plaats bij Luylen; schr. v. gesched. en. want van dit gerecht is op Soest niet de minste herinnering. v. Utr. 1037. 50. - ring overgeblieven; alleen de nieuwere schrijvers noemen Arend, Algem. Gesk. bepaaldelyk de Engh, te Soest; en bij de onderen verschillen des Pad. II. 350. - slechts de eerste letters van het woord, Loespringe, Loserenge,

Mat
Amor
159.
Hist
255..
Anal
for
Hist
M. N
Hold
Drager
III.

en Loserenghe; ook om de meerdere nabijheid van Free-
land, en het snoevelen van dijtwee Steuren van Luy-
len, schijnt de lezing „Loserenge" zeer aannemelijkt.

14 Maart 1356.

Matthaeus, Rerum De Leydsche Stoogleeraar Antonius Matthaeus deelde,
Amor. Script. 1. 30, ten jare 1693, in zijn boek, getiteld: „Rerum Amorfortis"
159, 217. - Heda's „arum Scriptores duo inediti", in de eerste plaats een
Hist. Ultraq. 215, manuscript mede van Theodorus Verhoeven, bungen van
253. - Matthaeus, Amersfoort, die zijn geschrift aan rangt met de verklaring,
Anal III. 250. - Heda dat hij in 1620, toen 17 jaren oud, begonnen was met het
jen en r. Rhijnkertel op stellen van een beknopte beschrijving van Amers.
Hist. S. II. 120. - voort, welke hij later van tijd tot tijd, of naar eigen
M. Dujus, Annales overtuiging, of volgens den raad van anderen, had vermen-
Holl. - Zel. 351. - dero en verbeterd. Daarin vermeldt hij dat Soest, een
Wagenaar, da. Hist., uitgestrekt en belangrijk", volgens hem, of een "groot
III. 206. " en desftig dorp in Eemland", volgens een ander, niet
meenig van de rampen van den oorlog heeft geleden,
en verhaalt dan verder, dat, op 14 Maart 1356, Heer
Gysbrecht van Nyenrode, op berel van den Graaf van
Holland, Willem van Beyeren, met vele woeste Krijgs-
knechten van Naarden komende, Soest heeft geplund-
derd en in brand gestoken, uitmaak, omdat de Sticht-
schen, eenigerstijd te voren, met Weesp, (en Ruyden),
in Goyland hetzelfde hadden gedaan. Hierna was
Otto van Laer, Maarschalk in Eemland van den U-
trechtschen Bischof Jan van Arkel, in vereeniging met
de Amersfoorters, tegen de Hollanders opgetrokken, en
riek ze woeiden aan, bij welke gelegenheid Heer Gysbrecht
van Nyenrode zoo zwaar gewond werd, dat men hem
op staven en pieken naar Naarden moest dragen. Toch
verloof Otto van Laer aan het eind den stajd, en sneu-
velde, met 36 burgers van Amersfoort, en eer de Bischof
hen had kunnen te hulp komen, waren de Hollanders
reeds weggetrokken door het reen, waarmijnen niet volgen kon.

Hetzelfde verhaal, doch in beknopter vorm, komt ook
voor in het andere H. S., getiteld: „Totus Chronicorum A-
morfortium, incerti auctoris." In de „Notae et Obser-
vationes" van Matthaeus, daarachter, bericht deze, dat
volgens Heda's „Historia Ultrajectina", de Bischof
in datzelfde jaer Weesp en Ruyden had ingenomen

Mo
ral
Matt
Amo
326
Geo
1011
Folks
Burr
III.

en verbrand.

25 December 1401.

Matthaeus, A. In den nacht tuschen 9 en 10 December 1401, trokken val. I. 425-427.- Utrechtschen en Amersfoorters, 600 man sterk, uit om Matthaeus, Recum Naarden te plunderen. Zij legden zich in de boomgaard, Amers. Script. 322- den buiten de stad, en stuarden des morgens, nog voor dat 326.- Tijdschr. v. de poort geopend was, drie mannen, als vrouwen verkleed, bestried. enz. r. 88a. beneren een vrouw die het woord moest doen, naarde 1010. 105, enz. uit. stad, als om boter en eieren ter markt te brengen. Folksalon. 1060. 95.- Paschen enq urend werd hun de poort geopend. De vrouwe Burman. Uta. Jaarb. kleedde mannen ghepen des portier, sneden hem den hals af, en gaven aan hunne vrienden een teeken om te staeken. Deze keramen daarop de stad binnen, sloegen alle mannen die zij op straat vonden dood, en even zoo hen die in de kerk of op het kerkhof gerucht waren, samen 30 in getal; daarenboven legden zij aan 200 van de rijkste burgers een schatting op, en eindigden met ook kerken en Kloosters te beroveren. Zij bleven in Naarden van maandag mogen tot woensdag over, en waren voornemens hunnen buit op wagens, die zij van Utrecht hadden laten komen, weg te voeren. Maar dat mislukte voor een groot deel; want toen het gerucht begon te loopen dat de Hollanders keramen "mit groot roek", lieten zij veel van het geroofd te Naarden, of op den weg, staan. De kroniek eindigt dit deel van haare verhaal met de woorden: „Aldus seyden die van Utrecht uit Neerden, en haddent daer seen qualic gemaect, ende sy en ontsagen Godt noch niemand.”

En het was waard, de Hollanders keramen, zoo iets liet men in die dagen niet ongenrooken. Op 24 Decem., berdaaraan volgende keram Joost van Lalaing, Haadhouder van Holland, met Jan van Rants, Markgraaf van Antwerpen, Petit Salazar, twee Engelsche Hoofdlieden, Jan de Blaue en Stoutuin, en een grote krijgsmacht, naauw Naarden, vestigde daar zijn hoofdkwartier, indeed van daar uit, door herhaalde strooptochten, den Utrecht schend groot nadeel. Het eerst lag Eemnes aando beurt, een dorp dat de Hollanders zoo gaarne wedes onder hun gebed zouden gebracht hebben, gelijk zij het van 1346 tot

Sli

Geser

103,

Ron

30,

that

107...

Utr

Mag

Air

1356 bezeten hadden. Hij bestormde het met 1000 man, van vier verschillende zijden te gelijk. Niet tegenstaande de moedige verdediging der inwoners, werd het spoedig ingenomen, uitgeplunderd, en zoodeerlijk vernietigd, dat er maar 4 of 5 huizen van dit bloeiende dorp gespaard bleven. „Opten heyligen Kersaront hierna", ondergingen Baarn en Soest hetzelfde lot. Van deze plaatsen werd echter niemand gerangen genomen of gedood, daar op het bericht van den aantocht des vijands, de inwoners, met alles wat zij konden meebrengen, naar Amersfoort geslucht waren; maar eveneens, berende (de Stedehouder) Baarn ende Soest al op; dat daer niet veel en „bleuff staen, ten waren cramen of daer dat heylige oly was."

5 September 1527.

Slechtenhorst, geld Hendrik van Beyeren, 50^e Bisshop van Utrecht, Geschied. XI. 390, 396, (1524 - 1529), lag, sedert de lente van 1525, zeer met de 103, hog. Matthaus, stad Utrecht overhoop. Hij had zich verbonden om het Rerum Amoriscript. Oversticht, dat gedeeltelijk nog in de macht was van 30, 100 - 104. Mat. den Stertug Karel van Gelder, weder met het Nedersticht thaeus, Anal I. 103, te vereenigen, mits men hem vijftig duizend goudguldens 107. - L. Hortensius, opbracht. De Staten der Provincie beloofden dat te sta. Geschied. 327 - zullen doen, zoodra op dien voet een raste vrede mit Wagenaar, Radul. den Stertug zouw getroffen zijn. Hierop trad de Bisshop Hist IV. 468, onz. met den Stertug in onderhandeling, en verklaarde eene aanzienlike somte zullen uitkeeren, wanneer deze het Oversticht geheel wilde ontruimen. Karel van Gelder toonde zich niet engezind om den Bisshop te willen te zijn, wanneer de toegezegde gelden hem vooraf werden uitbetaald. De Bisshop deed daarop zijn best om de Staten tot het uitkeeren van die som te bewegen, maar de stad Utrecht weigerde zonder die gelden te verschaffen, als zijnde reeds te veel met schulden bezwaard. Een en ander bracht eene geweldige beroving in de stad te weeg. De Bisshop verroegde zich toen tot de Geestelijkhed, en dwong de Kloosters belangrijke sommen af. De onlusten in de stad duurden tot den zomer van 1527 voort; en toen de Bisshop haars, door geweld van wapenen, tot gehoorzaamheid wilde dringen, riepen de Utrechtse burgers Stertug Karel te hulp. Deze, de kans nu schoonziende om zijn gezag in het Sticht

Mo

sun

W,

Ano

Sme

Ned

290

Fad

V. 2

nog verder uit te breiden, bracht, na Augustus 1527, Gelderse Ruiters binnen Utrecht. De Bisshop vluchtte naar de Vaart (Vreeswijk), en liet daar, en te Acoode, in allerijl versterkingen aanleggen; en intusschen liepen, in dat najaar, de Bischoppelijke en de Geldersche krijsknechten het platte land en de kloosters af. Het bericht dat Utrecht door de Gelderschen genomen was, bracht in Holland groote ontsteltenische weeg, en men begon daar allerlei maatregelen te nemen om de Gelderschen te keeren. Deze maakten intusschen in het Sticht geduchte vorderingen, en bemachtigden weldra Rhenen, en het Slot ter Horst, bij Acoode. Ook stroomt Karel van Gelder, met 2000 voetknechten en 300 ruiters, in de dorpen in Eemland, en legde hun brand-schatting op. Soest, dat voor hem het eerst aan dese weg lag, werd op 5 September 1527 in kolens gelegd, teneinde de andere dorpen schrik aan te jagen. De Bisshop, geen kansziende om zich zonder meende hulp te redden, tradt te Norenbergh met gemachttigden van de Landvoogdes, Margaretha van Parma, in overleg te treden. Na veel beraadslagen en onderhandelen, kwam in Februari 1528, een overeenkomst tot stand.

3-6 Juli 1528.

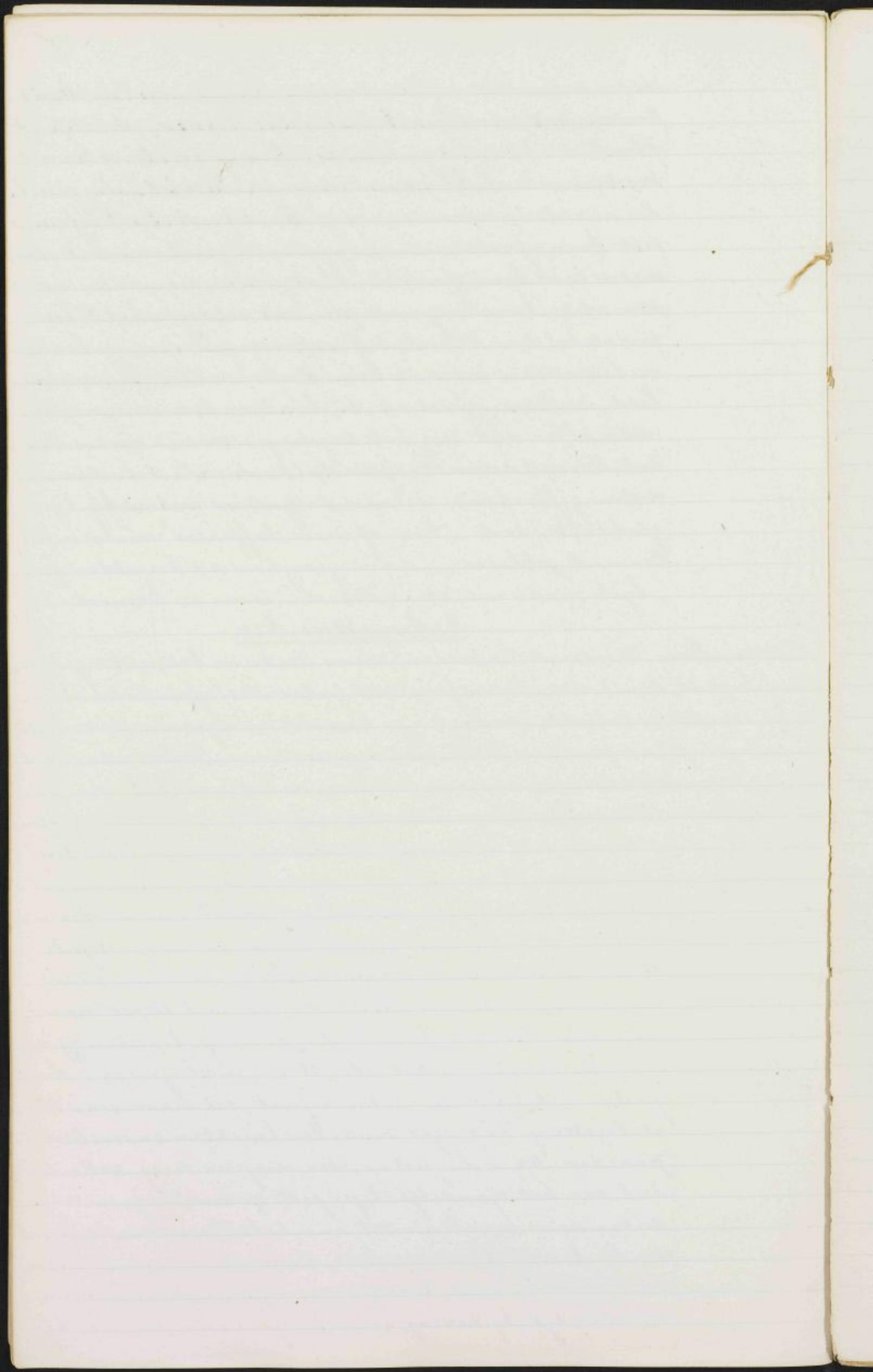
Matthaeus, Re. De Gelderschen deden, op 3 Juli 1528, onder aanvoer, van Amorf. scriptring van Maarten van Rossem, (overl. 1556, omstreeks 1537 - Matthaeus Pinksteren), op nieuw eenen inval in het Sticht. Met An. t. 103, 116-25 Vendels Knechten en 1200 Ruiters, sloot hij Amers-Smids, Schath en foort in, en ofschoon hij slecht van geschut voorzien was, Nederl. oedh. 16, en de Burgerij, waaronder zelfs de vrouwen, zich dapper 290.- Wagenaar verdedigde, nam hij op 6 Juli de stad bij vredrag in te, Daderl. Historie, zit. In dien tusschen tijd zwermden zijn mannen ook V. 247. naar buiten uit, en plunderden Leusden, Soest, en andere dorpen, niet tegenstaande die plaatsen over vreding zaten, d. i., dat er een vredrag, een overeenkomst mede gesloten was. Met betrekking tot Soest deelt Henrica van Erp, Abdis van het Vrouwe Klooster te Utrecht, in hare, "Annales Fernaculi", (het M. S. dat Matthaeus gebruikte droeg tot opschrift: "Extract uit 'scher out boek geschreven by de hant van vrouwe Henrica van Erp, Abdisje van vrouwe cloostre"), mede, dat

Mar
Amo
121, 1
thaer
dii,
Yaden
81.9

de mannen van Maarten van Rossem, op Exaltatio Crucis, naar de Birket trokken, en eenen nacht in het Klooster aldaar overbleven, na al de Steenen er uit rendreken te hebben, en voorende al wat hungenel. En na dat de mannen van Maarten van Rossem uit Amersfoort waren weggetrokken, kramen de kinderen van Amersfoortsche burgers, en namen in midden en op kruivagens mede, wat er nog in het Klooster en in den Kloosterhof was overgebleven; zij braken de leien van het dak van Kerk en Klooster, en namen lood, ankers, ijzerwerk, en houtwerk mede; in één moordalles wat nog het wegdragen waard was. - Ook het Klooster der Brigitten aldaar werd door die soldaten geplunderd. De meestijusters waren bij tyds gerlucht, doch „tre of drie Iofferen“ waren in het Convent gebleven, „daer ginghen die knechten qua, „lyck mede om, etc.“; dat „etc.“ is van de Kroniek.

6 Augustus 1629.

Matthaeus, Rerum Theodorus Verhoeren, viens Korte en beknopte geschied, Amers. Script. 30, denis der Amersfoortsche jachten Professor Matthaeus 121, 127, hog. - Mat, mededeelt, eindigt zijn bericht, aangaande de oorlogstaans, de ijvergla, rampen van Soest, met deze woorden: „Welke schade ech. dii, 332. Wagenaar, ter de inwoners van dit dorp, in het jaar 1629, van de Raderl. Historie, „Keizerlijke troepen die Amersfoort bezet hadden, hebben XI. 97. 101. „ondergaan, hebben zij, die nu nog onder de levenden zijn, naar ik meen, niet vergeten.“ Hij geeft er evenwel in Caput 10 en 19 een uitvoerig verhaal van. De Spanjaarden, onder Graaf van den Berg, waren op 31 Juli 1629 over den Yssel gekomen, Gelderland in, waar zich Graaf Ernst van Montecuculi, met 14.000 man Keizerlijke troepen, bij hem voegde, en zoontrokken zij samen de Veluwe en het Sticht in, en sloegen op 3 Au- gustus het beleger voor Amersfoort, dat maar eenne kleine bezetting had, zes rendelen knechten en een hornet paarden. Op 4 Augustus, des morgens vroeg, ratte een deel van het rijandelijk leger post op den Berg, en vormde van daas een linie tot aan het Klooster in de Birket toe. De bevelhebber der Stad, Tertulliaan van Dorp, voordeelende dat verdediging onmogelijk was, gaf zich byna onmiddelyk, bij Verdrag, aan den rijand over, maar voor hij

echter later met ballingschap gestraft werd. De Stad werd evenwel, niettegenstaande dat Verdrag, deerlijk geplunderd, ofschoon zij aan den Graaf groote sommen tot afkoop van de plundering had uitbetaald; de Stade werd op meer dan f 70.000,- begroot. Op 6 Augustus trok Graaf van den Berge, met een grote macht van voetvolk en paardenvolk, de Stad uit, nemende het Huis ter Eem, en overal plunderende en moordende, zooolat het meer op eenen rooftocht, dan op eenen oorlog, geleek. Alles werd verbrand of verwoest, inzonderheid leden de dorpen Best en Hilversum groote schade; ofschoon zij hoofdzakelijk door aanhangrs van den Roomschewerdienst veroond werden. Op 24 Augustus daar aan volgende trokken de plunderaars voor goed weg.

